

van de kleischalie of in de kalksteen voorkomen. En de toetenkalk is een hoofdstuk apart — zoveel vormen en overgangen van dit merkwaardige gesteente (met een structuur als van geplooid gordijnen) kunnen er worden verzameld.

Als verzamelaar vind ik het jammer, dat Gerdemann tot het verleden behoort (het is maar een half uurtje fietsen van Enschede), maar meer dan eens is de Ochtruper berg een goede compensatie voor dat verlies gebleken, een verlies dat ik eigenlijk nooit als zodanig heb gevoeld. En wat de Valanginiënammonieten betreft, heeft de kleigroeve van de Isterberg ten noorden van Bentheim voor onze generatie al veel goed gemaakt. Menig Nederlands verzamelaar zal dit kunnen beamen.

Enschede, januari 1957.

FOSSIELE ZEESCHELPEN TE HATTEM

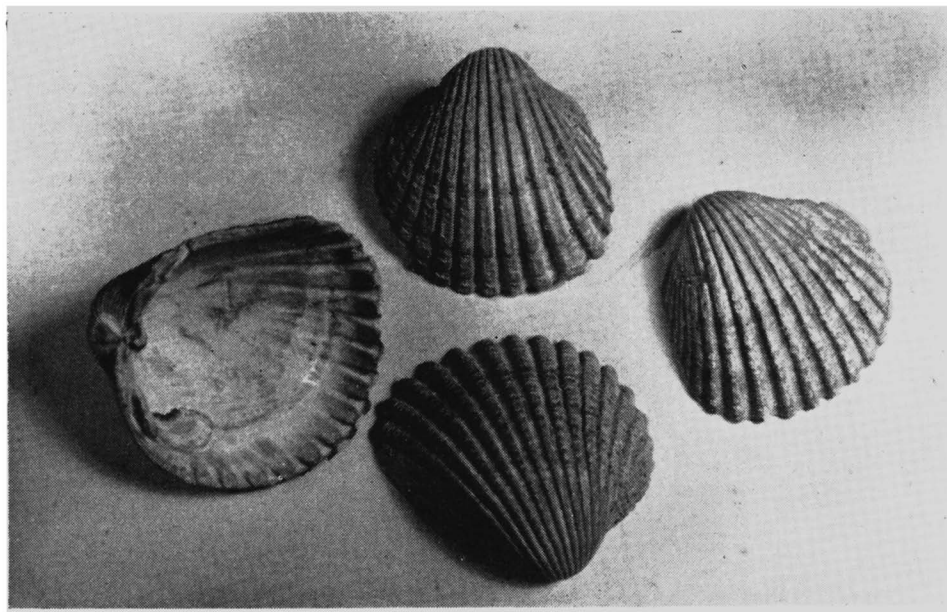
door

B. HUBERT

Sinds het verschijnen van de zeer belangrijke publikatie van Van Regteren Altena over fossiele, subfossiele en recente schelpen die op de Nederlandse stranden aanspoelen, heeft de studie van deze dieren een grote vlucht genomen. Vooral de fossiele schelpen zijn toen in het brandpunt van de belangstelling gekomen.

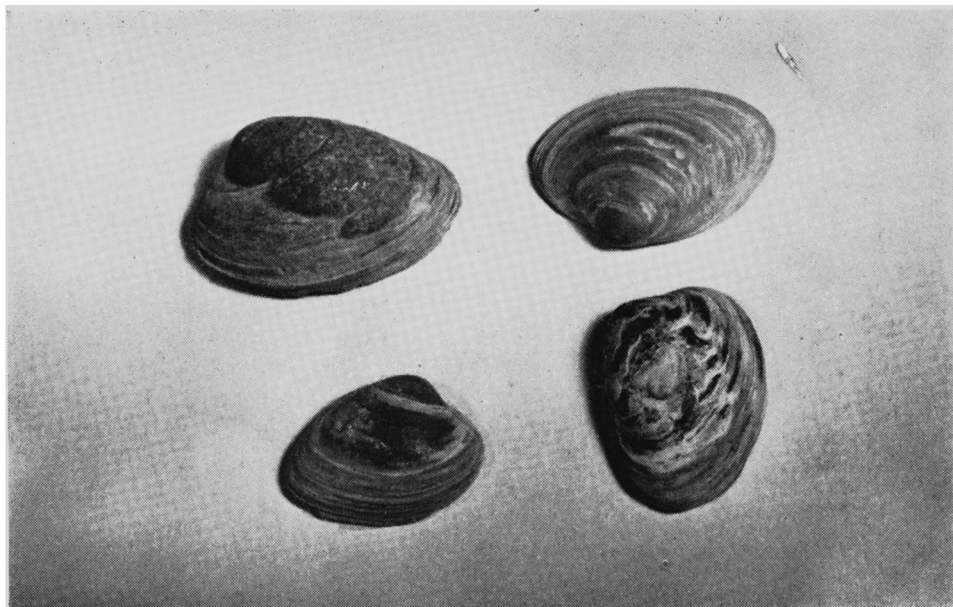
Dank zij een subsidie verleend door de stichting „Zuiver Wetenschappelijk Onderzoek” aan de Nederlandse Malacologische Vereniging kan nu gewerkt worden aan een monografie over de fossiele schelpen van de Nederlandse zeegaten en stranden.

In het tijdschrift *Basteria* zijn reeds twee delen van dit werk gepubliceerd.

Cardium tuberculatum (L.).

Foto Zimmerman, Heerde.

Venerupis aurea senescens (Cocc.).

Foto Zimmerman, Heerde.

Enige jaren geleden werd ik geattendeerd op de schelpenhoop bij de gritfabriek van de N.V. G. Doeksen en Zn. te Hattem. Tijdens mijn eerste bezoek bleek mij dat zich in dit materiaal veel fossiele schelpen bevonden.

In antwoord op een schrijven werd mij medegedeeld dat zich bij de fabriek twee soorten schelpen bevonden, „door het lossen wel wat doorelkander gemengd”.

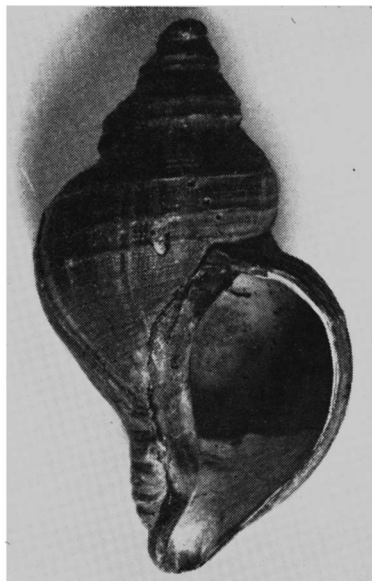
De witte schelpen waren afkomstig van de Westwal onder Texel en Vlieland; de ietwat bruine en blauwe uit de Sloot onder Terschelling en Ameland.

De schelpenhoop bestaat voornamelijk uit schelpen van de recente *Cardium edule* (kokkel).

Tussen de blauw gekleurde schelpen trof ik een vrij groot aantal fraaie exemplaren aan van *Cardium tuberculatum* (L.) die onmiddellijk opvallen door hun fors voorkomen en de hoekige ribben.

Volgens Van Regteren Altena is deze soort vrij algemeen op de drie zuidelijke Waddeneilanden.

Deze schelpen die een fossiel voorkomen hebben zijn afkomstig uit het Eemien. Zowel tussen de blauwe als tussen de witte schelpen vond ik enkele exemplaren van *Venerupis aurea senescens* (Cocc.), een soort die eveneens bekend is uit het

Neptunea antiqua carinata (Penn.).

Foto Zimmerman, Heerde.

Eemien. Verwarring met de recente *Venerupis pullastra* (Mont.), die vrij veel in de schelpenhoop voorkomt, lijkt mij uitgesloten.

In een kleine hoeveelheid modder die zich bevond in een schelp van *Cardium tuberculatum* trof ik een defekt exemplaar aan van *Bittium reticulatum* (Da C.). Ook dit is een karakteristieke soort voor het Eemien.

Ik acht het niet uitgesloten dat in deze schelpenhoop meer Eemfossielen worden gevonden. Aangezien het materiaal zeer grof is en bovendien al het zand is uitgewassen zal de kans op kleine soorten vrij gering zijn.

Eenmaal trof ik een exemplaar aan van een gastropode die ik in het Correspondentieblad van de Malacologische Vereniging vermeldde als *Neptunea despecta*. Dr. van Regteren Altena determineerde dit exemplaar echter als *Neptunea antiqua carinata* (Penn.) (= *despecta* auct. non L.). In een begeleidend schrijven tekent hij hierbij het volgende aan: „Door het werk, voor ons in Basteria verschijnend atlasje, is intussen mijn opvatting over *Neptunea despecta* veranderd.”

LITERATUUR

- HUBERT, B. Zeeschelpen te Hattem. Corresp.bl. v. d. Ned. Malac. Ver. No. 61, dec. 1955.
 REGTEREN ALTENA, C. O. v., A. BLOKLANDER en L. P. POUDEROYEN. De fossiele schelpen van de Nederlandse zeegaten en stranden. 1. en 2. Basteria Vol. 18 no. 4, 1954 en Vol. 19 no. 2, 1955.
 REGTEREN ALTENA, C. O. v. Bijdrage tot de kennis der fossiele, subfossiele en recente molusken die op de Nederlandsche Stranden aanspoelen, en hunner verspreiding. Diss. 1937.

VERKIEZELDE TEMPSKYA-STAMMEN UIT HET WEALD ALS ZWERFSTEEN IN OVERIJSEL

door

W. F. ANDERSON

Vorig jaar zomer was ik met mijn vrouw op weg naar Braunschweig. Gedurende de middag onderbraken wij onze reis in Hannover, met het doel aldaar de afdeling Geologie in het „Niedersächsisches Landesmuseum” te gaan bezichtigen.

Reeds eenmaal eerder hadden wij voor dit reusachtige gebouw gestaan, maar toen was het helaas gesloten. Ditmaal hoopten wij meer succes te zullen hebben. We wandelden van het station via het stadscentrum in de richting van het raadhuis, dat met zijn enorme koepel wel het meest markante gebouw van Hannover is. In het park er achter had de orkaan die kort te voren deze streken teisterde, danig huisgehouden. Overal lagen omgewaaide bomen en afgerukte takken en het rook er kruidig naar het vele verdorde loof. Spoedig stonden we weer voor de brede zandstenen trap, die naar de hoofdingang van het museum voert, en ja, het bleek geopend te zijn. Nu, we hadden geen spijt van ons bezoek. Wat hier onder leiding van Dr. F. Hamm (lit. 1) bijeengebracht was, bleek niet alleen wat gehalte maar ook wat opstelling betrof, eenvoudig voortreffelijk.

Weldra dwaalden we dan ook geboeid van vitrine naar vitrine, toen ik plots bij de afdeling Wealden de adem inhield. De beroemde speurder Geoffroy Gill uit de romans van Ivans zou hier zeker het bekende schokje in zijn achterhoofd gekregen hebben.

Want wat daar lag, geleek als twee druppels water op een steen die ik 15 jaar geleden te Wierden in de buurtschap Hoge Hexel had gevonden. Ik trof hem aan in de